

2e Vervolg-catechisatie over Mozes, gehouden door ds. J.P. Paauwe op 11 mei 1949 te Den Haag

Gezongen: Psalm 33:8 en 9.

Nog even wil ik stilstaan bij een woord uit de brief aan de Hebreëen, het 11e hoofdstuk, het 29e vers. Er staat: ‘Door het geloof zijn zij de Rode Zee doorgestaan als door het droge; hetwelk de Egyptenaars ook verzoekende, zijn verdronken.’

Er was tussen Egypte en Israël, tussen Farao en Mozes, een twist. God wilde wat anders dan Farao. Hij wilde dat Zijn beloften zouden worden vervuld. Want eeuwen geleden was de stamvader van het Joodse volk een belofte gedaan (Gen. 15:13-16). De belofte namelijk van redding, van verlossing uit de Egyptische slavernij. Nu kan een belofte Gods, een woord des Heeren, nooit onvervuld blijven. De Heere Jezus, van Wie men moet en mag aannemen dat Hij het wist, zei dat hemel en aarde zouden voorbijgaan, maar dat Zijn woord geenszins voorbij zou gaan (Matth. 24:35). Was derhalve de tijd bestemd voor de vervulling aangebroken, dan moest en zou die plaatshebben. Maar Farao trachtte dit tegen te werken.

En nu vindt men in het 29e vers van het 11e hoofdstuk van Paulus’ brief aan de Hebreëen de uitslag van deze twist: God heeft het gewonnen en Farao heeft het verloren. Mozes heeft de overhand gehad en Egypte heeft het onderspit moeten delven. Zo is het in de geschiedenis door alle eeuwen heen geweest. God werkt, niet de mens, niet de mensen van deze wereld. De eeuwen door heeft men gezien dat de mensen der wereld zich gesteld hebben tegen de Kerk, tegen het volk Gods, dus tegen de Heere Zelf. De Kerk van Christus is altijd onderdrukt geworden. De apostel Paulus zegt ergens: Wij zijn geworden aller afschrapsel, tot nu toe (1 Kor. 4:13). Maar de gebruikers van geweld hebben altijd verloren en zij zijn bestemd om het te verliezen.

Ge kent misschien – wellicht ook niet – de geschiedenis van Julianus de Afvallige.* Hij was opgevoed in een christelijke omgeving, want wij

* Geboren 331. Vanaf 361 keizer, overleed Julianus in 363 als gevolg van in een veldslag opgelopen verwondingen.

weten dat Constantijn de Grote de christelijke leer was toegedaan. Toch neemt Julianus de strijd op tegen het christendom, wanneer hij aan de regering gekomen is. Hij neemt allerlei maatregelen. Hij sticht tempels voor de heidenen, voor de heidense godsdienst die hij wilde invoeren. Hij gebiedt dat slechts zij die de heidense godsdienst omhelzen, het volk mogen onderwijzen. Hij vaardigt verbeurdverklaring uit van alle christelijke kerken en werkt zo op allerlei wijzen de christelijke religie en haar volgelingen tegen. En wat is het eind? Hij komt in oorlog met het nieuwe Perzische rijk en wordt getroffen. De overlevering zegt dat hij, terwijl hij de pijl uit de wonde trekt, uitgeroepen heeft: 'Tandem vicisti, Galilae', dat is: 'Ten slotte hebt Gij overwonnen, Galileeër.' Ik zeg: de overlevering. Ik weet niet of dit historisch is vastgesteld, maar dat komt er niet op aan. In ieder geval is het juist. 'Ten slotte hebt Gij overwonnen.'

De mens, die zich van nature tegen God gesteld heeft en Hem bestrijdt, is bestemd om het onderspit te delven. En daarom zegt de apostel Paulus in 2 Korinthe 5: 'Laat u met God verzoenen' (vs. 20). Woorden die wij nu overnemen. 'Laat u met God verzoenen.' Het is nu nog tijd, het kan nu nog gebeuren. Houd niets vast, laat alles los, onvoorwaardelijk los en onderwerp u aan God. Omhels uw verdopeniswaardigheid, en dan zal God u het middel geven van verzoening met Hem. Dit middel is het geloof in Jezus Christus.

'Door het geloof zijn zij de Rode Zee doorgedaan als door het droge; hetwelk de Egyptenaars ook verzoekende, zijn verdronken.' 'Door het geloof'. Het wonder dat ons in het 29e vers van het 11e hoofdstuk in de brief aan de Hebreëen wordt aangewezen, is een werk Gods. En toch wordt het toegeschreven aan het geloof. Hieruit blijken deze twee zaken.

In de eerste plaats, welk een macht is het geloof. Het geloof is een almacht. Er staat, dat zij door het geloof de Rode Zee doorgedaan zijn. Wij vinden in Gods Getuigenis ook andere plaatsen waar van deze kracht wordt gesproken: 'Want met U loop ik door een bende, en met mijn God spring ik over een muur' (Ps. 18:30).

Door het geloof zijn de wonderen verricht. De vrijwording van ons volk in de 16e eeuw is een werk van het geloof geweest. Dat weet u, en ik hoop dat de kinderen dit geleerd is. Het is u bekend wat onze prins*

* Willem van Oranje (1533-1584).

eens ten antwoord gaf, toen hem gevraagd werd wat de reden was dat hij bij alle tegenspoed, bij de waarschijnlijkheid dat hij de strijd zou verliezen, toch zijn vertrouwen niet verloor. Deze vraag werd hem gesteld, en zijn antwoord daarop was: 'Ik heb een verbond gesloten met de Vorst aller vorsten, ik heb een verbond gesloten met God.' Denkt u er nog wel eens over? Wij hebben dus onze vrijwording te danken aan het geloof. Een kleine kern onder ons volk heeft de spits afgebeten in deze strijd, en het is door die kern dat Nederland geworden is wat het is geworden, dat ons volk vrij geworden is. Door het geloof heeft Oranje de vrijheid bevochten en verkregen.

In de tweede plaats is het geloof een middel. Wanneer Mozes en het volk niet hadden geloofd, dan zou er niets gebeurd zijn. Dan zou de wereldgeschiedenis een heel ander verloop gehad hebben. Merkwaardig toch, nietwaar? Wij staan er te weinig bij stil. Maar dan zou het volk niet vertrokken zijn uit Egypte en niet geleid zijn door de woestijn.

Daarom moeten wij bijvoorbeeld niet zo spreken: 'God moet het doen, en als Hij het niet doet, gebeurt er niets.' God roept ons om vóór alle dingen te geloven. Wij worden geroepen om te geloven. Wanneer wij dus geplaatst worden voor de eis van het geloof – om dit te doen en dat te laten – dan mogen wij niet zeggen: 'God moet dit doen.' Wij zijn dan geroepen om door het geloof onmiddellijk te gehoorzamen. Zo liggen de dingen. God, toehoorders, wil gehoorzaamheid. Hij wil niet dat wij redeneren. Redeneren en geloven zijn twee heel verschillende dingen. Hij wil ook niet dat wij op ons gevoel afgaan. Hij wil hebben dat wij geloven. Ik heb u al gezegd dat geestelijk sterven en geloof onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. God wil dat wij er ons aan geven. Dat is een opdracht die aan mij en aan u gegeven is. Doen wij dit, dan is er waarachtig geloof. Dan is er een geloof dat zeker niet zal worden beschaamd. 'Die Mij eren, zal Ik eren, maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden' (1 Sam. 2:30).

Weigert een mens zich eraan te geven, dan betekent dit, dat hij openlijk zijn wantrouwen uitspreekt ten opzichte van God. Hij meent dat de dingen in zijn hand veiliger zijn. Johannes schrijft in een van zijn brieven: 'Die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt' (1 Joh. 5:10). Zo liggen de zaken. Geloof! Zolang u niet gelooft, zegt u dingen die u niet verstaat. Het geloof is een werk Gods. Dit kunt u nooit diep genoeg gewaar worden. Daar moet geen einde komen aan deze gewaar-

wording. Een hopeloze moet tot het geloof gebracht worden. Ge vindt in de 72e Psalm deze regels: 'Gans hulpeloos tot Hem gevloeden, zal Hij ten Redder zijn' (vs. 6 ber.). Ik bid u, vergeet deze dingen niet, want uw uitvlucht zal niet in aanmerking worden genomen wanneer u voor God komt te staan. Geloof in de Heere Jezus!

Over dit geloof heb ik u al een en ander gezegd, doch het is goed wanneer het telkens wordt herhaald. Wanneer een mens gelooft, dan moet hij een belofte hebben. De belofte is het voorwerp van het geloof en zij is tegelijkertijd de grond van het geloof. Er zijn zo vele mensen die menen te geloven, maar zij weten niet wat het geloof is. Het geloof dient als een fundament, als de basis waarop men gaat staan. U weet wel dat Paulus tot driemaal toe deze waarheid beleden heeft: 'Gij staat door het geloof' (Rom. 11:20, 2 Kor. 1:24, Filipp. 1:27). Om te kunnen staan moeten wij iets onder de voeten hebben. En wat wij onder de voeten moeten hebben, heb ik al gezegd: het is de belofte Gods. Zij is de grond van het geloof. Toen er nog geen zonde was, deed God beloften zonder de bemiddeling van een ander. Zo doet Hij nu geen beloften meer. Misschien vindt u dit belangrijk genoeg om ook te onthouden. Nu doet God geen beloften meer buiten bemiddeling van een Ander.

In het christendom van deze tijd wordt het alles anders gezegd. Men heeft het over beloften zonder Middelaar, zonder Christus. Het is alles niet waar. God doet beloften in Christus, en buiten Christus is er niets anders dan veroordeling, niets anders. Zal een mens profijt kunnen trekken van in Christus te geloven, dan zal hij eerst zijn veroordeling buiten Christus omhelsd moeten hebben. Christus is de Borg van de beloften. Hij staat er voor in dat de beloften zullen worden vervuld. Hij staat er voor in met Zijn leven, met Zijn bloed. Hij staat er voor in met Zijn gehele Persoon. Vast zijn de beloften Gods in Christus. Zo moeten de beloften worden gezien.

Wij moeten leren te werken met de beloften, maar aan het werken met de beloften gaat het geloof in Christus vooraf. En nu komt de pleitrede des geloofs: 'Aanschouw het verbond' (Ps. 74:20). 'O God, ons Schild, zie; en aanschouw het aangezicht Uws Gezalfden' (Ps. 84:10).

En nu kunt u vragen wat u wilt en dan zal er nooit een vraag onbeantwoord en nimmer een belofte onvervuld blijven: 'Al wat gij den Vader zult bidden in Mijn Naam, dat zal Hij u geven' (Joh. 16:23), dat is een

woord van de Heere Jezus. Dus dat is een toevlucht te hebben. Zo'n toevlucht heeft de wereld niet. Wanneer de wereld helemaal geen raad meer weet, maakt men een eind aan zijn leven. Een toevlucht tot God te hebben, is een voorrecht van de Kerk. Als ik zeg 'Kerk', bedoel ik daarmee natuurlijk ieder levend lid van de Kerk. En wat dát is, heb ik u gezegd.

Gezongen: Psalm 37:2 en 3.

Predikatie over Romeinen 15:5, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 25 oktober 1945 te Den Haag

Gezongen: Psalm 133.

Gelezen: Romeinen 15:1-13.

In deze dienst werd het huwelijk bevestigd van Jan Verhulst en Elizabeth Knoester.

Gebed:

Hadden wij, Heere, een hart om op die dingen te kunnen letten! Want Uw Woord is de waarheid en het is een onmetelijke rijkdom. Niemand, door U onderwezen, leest het en herleest het zonder zich gedrongen te gevoelen met de dichter van de oude dag in te stemmen en te zeggen: 'Aan alle volmaaktheid heb ik een einde gezien, maar Uw gebod is zeer wijd.' Wanneer wij slechts ontledigd waren van onszelf, zo wij maar handelden en wandelden in de vreze van Uw Naam – Uw Woord zou telkens, de gehele dag, tot ons spreken, en wij zouden verstaan dat wat geschreven is, is geschreven tot onze lering en opdat wij door lijdzaamheid hoop zouden hebben, hoop op de eeuwige zaligheid.

Wij hebben het grote voorrecht van met elkander nog een ogenblik samen te mogen zijn, om Uw Woord geschaard. Och, geef ons dat Woord. Het is meer dan een letter, het is een kracht, het is een onwederstandelijke kracht. Hoogten worden erdoor geslecht, gedachten worden erdoor gevangen genomen. Een mens, die vijandig staat, niet alleen tegenover Uw eer en waarheid, maar ook tegenover zijn eigen behoudenis, wordt gebracht in de weg des verderfs. Ach, leer ons acht geven, doe ons luisteren.

Door Uw goedheid zijn wij met elkander vergaderd om het huwelijk van twee van ons te bevestigen. Geef ons een woord te spreken; doe ons met vrucht voor onze onsterfelijke zielen het formulier voorlezen en aanhoren. Leer en leid ons dan en maak dat het een onvergetelijk ogenblik zij, Heere, niet alleen voor de jonggehuwden, maar ook voor ons.

Amen.

Gezongen: Psalm 68:17.

Voor wij, mijn zeer geachte toehoorders, overgaan tot de bevestiging van dit huwelijk, vraag ik gedurende enige ogenblikken uw aandacht voor een woord uit het u voorgelezen Schriftgedeelte, Romeinen 15, en hiervan het vijfde vers:

‘Doch de God der lijdzaamheid en der vertroosting geve u dat gij eensgezind zijt onder elkander naar Christus Jezus.’

De apostel Paulus, mijn zeer geachte toehoorders, had de gemeente vermaand in de verzen 1 tot 4. Hij wist evenwel dat de vermaningen niet baten, evenmin als beloften, wanneer God door de schenking van Zijn Geest er Zijn zegen niet bij geeft. Daarom gaat hij in het vijfde vers, waarbij wij een ogenblik wensen stil te staan, over tot een gebed: *‘Doch de God der lijdzaamheid en der vertroosting geve u dat gij eensgezind zijt onder elkander naar Christus Jezus.’* Hij gaat dus in die woorden terug naar het eerste vers van ons teksthoofdstuk: ‘Maar wij die sterk zijn, zijn schuldig de zwakheden der onsterken te dragen en niet onszelven te behagen.’

Stellen wij ons in de weg om een ogenblik met elkander over dit Romeinen 15 vers 5 na te denken.

‘De God der lijdzaamheid’. De lijdzaamheid – wat is hieronder te verstaan? Een enkel woord tot beantwoording van deze vraag. De lijdzame mens heeft het lijden aanvaard. Hij ziet het lijden in de hand Gods, en uit de hand Gods neemt hij het aan. Dit wordt verduidelijkt door de woorden die u allen bekend zijn. Wanneer Job zwaar getroffen is en door zijn vrouw bespot wordt en aangezet om zich van het leven te beroven, dan zegt hij: ‘Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen en het kwade niet ontvangen?’ (Job 2:10).

Wanneer die van Cesaréa de apostel Paulus trachten tegen te houden, opdat hij niet ging naar Jeruzalem, dan zegt hij: ‘Wat doet gij, dat gij weent en mijn hart week maakt? Want ik ben bereid niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor den Naam des Heeren Jezus’ (Hand. 21:13).

De lijdzame mens houdt zich stil en gaat zijn weg. Eer zal hij zich onttrekken aan de mensen, dan dat hij zich onder dezen zou begeven. Er staat ter toelichting van deze zaak een schoon woord in Klaagliederen 3:26-28: ‘Het is goed dat men hope en stil zij op het heil des HEEREN. Het is goed voor een man dat hij het juk in zijn jeugd draagt. Hij zitte eenzaam en zwijge stil, omdat Hij het hem opgelegd heeft.’ De lijdzame mens heeft vele en diepe overdenkingen. En hiervan is het gevolg dat hij gesterkt wordt door genade en niet door spijzen (Hebr. 13:9).

De lijdzame mens heeft het nut van de onderdrukking. Er staat: ‘Het is goed’, het is nuttig, het is voordelig, ‘voor een man dat hij het juk in zijn jeugd draagt.’

De lijdzame mens houdt vol. Soms is het kruis zeer zwaar, maar hij duldt het. Hij slaat geen wegen in om zich van het kruis te ontdoen, maar hij draagt het stil en gewillig en hij wenst het te dragen tot het einde toe. Ieder weet wat dit betekent. Een dichter* dichtte eens – hij had boven zijn vers geschreven: ‘Het lastige kruis’ – :

Maar als het komt aan dragen toe,
Ben ik dat kruis zo aanstonds moe.

Maar de lijdzame volhardt.

Eindelijk, de lijdzame mens hoopt. Hij gelooft dat hij verlost moet worden van zijn kruis – moet verlost worden. De meeste mensen verlossen zichzelf. Het is een grote kunst en ook een grote genade om, wanneer men zich in moeilijkheden bevindt, zich niet uit deze moeilijkheden te willen redden, maar te wachten en uit te zien. Er staat in Micha 7:7: ‘Maar ik zal uitzien naar den HEERE, ik zal wachten op den God mijns heils.’ En iets verder: ‘Ik zal des HEEREN gramschap dragen, want ik heb tegen Hem

* J. Groenewegen, De Lofzangen Israëls.

gezondigd' (vs. 9). Zo is het gedrag van de mens die lijdzaamheid betoont.

Deze lijdzaamheid wordt door God geëist, maar wij zijn van onszelf niet bekwaam om lijdzaam te wezen. Niemand zou ooit deze deugd hebben betracht, wanneer Jezus Christus de lijdzaamheid met alle andere christelijke deugden niet voor hem verworven had. God werkt de lijdzaamheid. God is de grondslag en de bewerker van de lijdzaamheid. Hij is de grondslag. Waar Hij niet is, daar is ook de lijdzaamheid niet. Hij is de bewerker. En, toehoorders, Hij doet dat door middel van het Woord, door bepaalde teksten, maar ook door de voorbeelden die wij in de Heilige Schrift aantreffen. En wanneer God zo de lijdzaamheid werkt door het Woord en de mens bewaard wordt voor zichzelf – ik kan u verzekeren dat hij dan zingt met de dichter van de 27e Psalm:

Hier weidt mijn ziel met een verwond'rend oog!
Want God zal mij, opdat Hij mij beschutt',
In ramp en nood versteken in Zijn hut (vs. 3).

'De God der lijdzaamheid en der vertroosting.' Toehoorders, de mens kan noch zichzelf noch zijn naasten vertroosten. Dit is Gods werk. God vertroost de mens. De mens die getroost is, is getroost door God. Hoe vertroost dan het Opperwezen de mens? Op velerlei wijze. Ik kan u niet alles noemen. Het antwoord op deze vraag, op de vraag hoe God de mens vertroost, zou door u moeten worden gegeven uit uw eigen ervaringen. God vertroost de mens – ik zal enige manieren noemen – door deze mens ervan te verzekeren dat hij in Gods weg is. Als er geen andere troost was, dan zou deze troost voldoende zijn. Hij vertroost de mens door hem vrijmoedigheid te geven om tot God te naderen en zijn zaken voor Hem bloot te leggen. Meestal gaan de mensen tot de mensen met hun moeilijkheden. Als iemand door God getroost wordt, dan wordt hij in staat gesteld om het alles aan God voor te leggen. En ik zeg hier weer: als men geen andere troost had dan deze, dan zou men meer bezitten dan de gehele wereld. Want wat is het aangenaam uit diepten van ellende, van ellende vanwege zijn moeilijkheden, zo langzaam en stil op te klimmen tot God, zoals een arend opvliegt, en genaderd tot God, al zijn moeilijkheden voor Hem uit te storten! Psalm 62:9: 'O, gij volk, stort ulieder hart uit voor Zijn aangezicht!'

Wat zijn dit toch alles schone dingen, nietwaar? De ganse wereld kan met deze dingen in de verste verte niet worden vergeleken! God troost een mens wanneer Hij hem inwint om het kruis nog wat langer te willen dragen. En als dit gebeurt, dan zegt zo'n mens: 'O Heere, bewaar mij toch voor mijzelf! Laat mij niet toe de een of andere weg in te slaan ter verlossing van het kruis.' Want als iemand in moeilijkheden is, dan worden hem van alle kanten wegen geopend: door het vlees, door de vorst der duisternis en door de mensen. Dit zijn somtijds wegen die ons recht voorkomen, maar waarvan het einde wegen des doods zijn. Als God nu een mens troost, dan doet Hij hem zeggen: 'Heere, bewaar mij en laat mij achter U aankomen, hoe het dan ook gaan moge.' 'Die,' staat er, 'hoe het ook moog' tegenlopen, gestadig op Zijn goedheid hopen' (Ps. 147:6 ber.).

God vertroost een mens door hem de Schriften te openen. En als God dat doet, dan neemt Hij zo iemand als bij de hand, brengt hem tot Zijn eigen Woord en zegt dan tegen hem: 'Lees nu eens dit, lees dat eens, sla dat gedeelte eens op.' En, nog eens, dan is het met de dichter van de 27e Psalm: 'Hier weidt mijn ziel met een verwond'rend oog!' (vs. 3 ber.). Wij zouden zo kunnen doorgaan, want God troost op velerlei wijze.

Nu voegt de apostel Paulus de vertroosting bij de lijdzaamheid. Terecht, want de lijdzame mens heeft behoefte aan vertroosting. De lijdzame mens heeft afgezien van zichzelf, van het zichtbare en tastbare. Hij heeft dus het leven verloren, zijn Adamsleven. Nu moet hij getroost worden, de schepen zijn achter hem verbrand. Mensen kunnen hem niet troosten en zichzelf kan hij ook niet troosten. Zie, nu komen de woorden: 'Ik hef mijn ogen op naar de bergen, vanwaar mijn hulp komen zal' (Ps. 121:1). En dan zegt de bidder hierin: 'Heere, wanneer U mij niet helpt, dan moet ik omkomen.' Dat voelt hij wel, want ik heb gezegd dat de lijdzame mens zijn leven verloren heeft, zijn Adamsleven. Dus: 'Heere, wanneer U mij niet helpt, dan moet ik omkomen.'

Het gaat bij de begunadigde altijd om leven of dood. Bij de onbegunadigde niet, die kan altijd nog weer een andere weg inslaan. Maar de begunadigde heeft het kruis aanvaard uit de hand Gods en de weg die God hem toonde, verkozen. Nu gaat het om leven of dood. Hij zal in deze weg staan of vallen, leven of sterven. De apostel Paulus wist dit opperbest en daarom voegt hij aan de lijdzaamheid de vertroosting toe. De lijdzame mens heeft dus behoefte aan Gods vertroosting. En hij die

vertroost werd door God, betoont bij vernieuwing lijdzaamheid.

‘De God der lijdzaamheid en der vertroosting geve u dat gij eensgezind zijt onder elkander naar Christus Jezus.’ Dat gij eensgezind zijt, namelijk in betrekking tot de leer. De leer is een onwaardebaar bezit. Onder de mensen kunt u wel horen: ‘Deze denkt er zo over en die weer geheel anders.’ En: ‘Hoeveel verschillende geloven zijn er niet!’ Toehoorders, wie zo spreekt, geeft daarmee te kennen dat hij de leer niet verstaat, ook niet weet wat de leer is. Om de leer te verstaan moet men door God onderwezen zijn. De leer ziet men in God. En niemand kan de leer zien, de leer der waarheid, of hij moet God zien. God is in de leer en de leer is in Hem. Onderzoek nu, of u dit verstaat, en dan zult u niet meer zeggen: ‘De een denkt er zo over en de ander weer geheel anders’, want dat spreekt voor u vanzelf. U hebt er ook anders over gedacht en misschien het ene jaar zo en het andere jaar helemaal anders. Want van nature is de mens geheel blootgesteld aan alle wind van leer. Maar als God komt, is dat uit. Dan leert hij de leer verstaan, de waarheid kennen. En dan heeft hij geen respect meer voor welke leer ook. Men hoort dikwijls de mensen zeggen: ‘Maar ik heb respect voor het geloof van een ander.’ Ik niet! En er is niet één mens die van God geleerd is, die respect heeft voor wat een ander zegt! De meeste mensen zeggen nooit anders dan onzin en het is niet goed voor onzin respect te hebben. Toehoorders, als men respect heeft – ik zeg niet voor zijn naaste, want voor zijn naaste moet men respect hebben; dat is heel wat anders; want de naaste is een schepsel Gods en zo moet men de naaste eren en liefhebben – maar als men respect heeft voor al wat de naaste zegt, dan toont men daarmee dat men de waarheid niet kent en evenmin weet hoe groot de waardij van de leer is.

Dat Hij u geve, zegt de apostel Paulus, de overeenstemming in de leer. Hetzelfde te gevoelen ten opzichte van de leer is een gave. Als u van God onderwezen zijt en ik niet, dan kan er tussen ons geen eensgezindheid wezen. Want wat u verstaat, is voor mij vreemd. En in de grond moet ik het daarom tegenspreken, omdat het mij vreemd is. Het vreemde heeft men toch niet lief? Daarom is het een gave, een Goddelijke gave.

Dat Hij u geve eensgezindheid. Als God dat geeft, dan verstaat men elkander. Maar de apostel Paulus laat voorzichtigheidshalve nog volgen: *‘naar Christus Jezus,’* dat is naar de wil, naar het voorbeeld van Christus, van God in Christus. De eensgezindheid wordt gevonden in Christus, in

God, niet in de wereld. De eensgezindheid is voor de Kerk van Christus geen doel. Voor de wereld is de eensgezindheid, de eendracht, doel, namelijk om wat te bereiken. Maar voor de Kerk is zij vrucht – geen doel om iets te bereiken. Want de Kerk van Christus heeft alles bereikt, namelijk God en in Hem alles. De vrucht is de eensgezindheid. Daarom: in Christus Jezus, *‘naar Christus Jezus’*.

Dit is de wens van de apostel Paulus: lijdzaamheid, vertroosting, eensgezindheid en dan ook liefde en vrede, want de eensgezindheid is de grondslag van de liefde en de vrede. Eerst de lijdzaamheid en de vertroosting en dan de eensgezindheid. Want de mens, toehoorders, die niet lijdzaam is en door God niet wordt getroost, is gemelijk, zwaarmoedig, ontevreden, en zo maakt hij moeilijkheden, veroorzaakt hij onenigheid, twist hij, en de eensgezindheid is niet aanwezig. Maar de lijdzame mens, de mens die door God getroost wordt, bemint de eensgezindheid. En deze eensgezindheid is de grondslag van de liefde en de vrede.

Ik ga over tot de bevestiging van het huwelijk.

Toespraak:

De zegeningen waarover wij gesproken hebben, worden ons deel alleen door het geloof, door het waarachtig geloof. Daarom vinden wij in het Evangelie van Johannes deze woorden: ‘Uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen ook genade voor genade’ (Joh. 1:16). Dit geloof is ook weer een grote verborgenheid. De godsdienstige mens, de christelijke mens, is van gedachte dat hij weet wat onder het woord ‘geloof’ verstaan wordt. Maar zoals ik gezegd heb, het is een verborgenheid. Als God Zich openbaart in ons in Jezus Christus, dan ontvangt de mens het geloof van het Evangelie. Want het geloof van de Wet is het middel om ons te vernederen; het geloof van het Evangelie is het middel om ons God in Christus toe te eigenen. Als Zich God openbaart in Christus, dan wordt ons een geloof geschonken door middel waarvan wij komen tot God. En zoals God tot ons gekomen is in Christus, zo komen wij tot Hem ook door Jezus Christus. ‘Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij’ (Joh. 14:6).

De woorden die wij vinden in Romeinen 15 vers 5, bevatten vele schone en heerlijke lessen. Ik heb u van die woorden een korte verklaring gegeven, maar gij moet die woorden en wat wij ervan gezegd hebben

overdenken. En als u dat geschonken wordt – want ook de overdenking is een vrucht of werk van de Heilige Geest – als u dat geschonken wordt, dan zult u er steeds meer in vinden. Ik sprak over het wachten. Ik ben ervan overtuigd dat de mens die onder het Evangelie leeft, maar niet gelooft, zijn leven verderft door niet te wachten. Wachten op en uitzien naar God is een grote genade. Wie het niet doet, niet wil doen, die volgt zijn eigen zin. En de eigen zin is het gevolg en het werk van het gevallen leven, van het Adamsleven. Zo verderft zich de mens. Het was niet nodig geweest en hij zou niet gekomen zijn waar hij zich bevindt, als hij maar gewacht had. Wachten is moeilijk, want als wij het kruis zo enige tijd hebben gedragen, dan zouden wij het zo graag van ons afschudden. Houd u stil onder het kruis.

Het is meer dan dertig jaren geleden – ik was nog Nederlands Hervormd predikant – dat ik een brief kreeg van iemand. Ik was in grote moeilijkheden, want (zoals ik u meer gezegd heb) de Nederlandse Hervormde Kerk was voor mij een gevangenis en ik bevond mij in die gevangenis. En ik wist dat ik daar niet in gevonden moest worden bij mijn sterven. Ik ontving een brief van een onbekend mens uit Amsterdam, ik heb hem ook niet leren kennen, en in die brief werd mij dit toegewenst: dat ik roerloos mocht blijven liggen in het midden van de doornen. Als u het kunt, denk er eens over na, wat zo'n raad betekent – wat er in het leven al moet verwerkt zijn in betrekking tot het lijden en strijden om in staat te wezen om zulke raad te geven! Dat woord is immer onvergetelijk gebleven voor mij, voor geheel mijn leven. In de Schrift vindt u zulke mensen, mensen die roerloos gelegen hebben in het midden van de doornen. Ik noem u maar de naam van Jakob. Twintig jaren bij de boze en bedrieglijke Laban. Hoe dikwijls heeft Jakob niet het verlangen gekoesterd en het plan gemaakt om Laban te verlaten! Twintig jaren heeft hij 'tussen de doornen gelegen'. En aan het einde van deze lange tijd komt God om hem te verlossen. Hij zegt: 'Trek op'. Zie, hoe een Goddelijke verlossing het is. Een verlossing die door God gewerkt wordt, is een bron van vreugd voor heel het leven. Elke andere verlossing wordt gemakkelijk vergeten. Deze dingen behoren direct tot het christelijke leven en God doe u dit leven leven.

Amen.

Gezongen: Psalm 31:15.

Maarten Luther, Troostbrief aan Georg Spalatin

Luther troost Spalatin in diens zwaarmoedigheid, vanwege een mogelijk ongeoorloofd huwelijk waarin hij had toegestemd.*

Aan de eerwaarde heer in Christus, de heer Georg Spalatin, superintendent van de kerken in Meißen, de zeer getrouwe herder in Altenburg, de in de Heere beminde.

Genade van God en vrede in Christus en de troost van de Heilige Geest. Amen.

Mijn allerbeste Spalatin,

Ik heb hartelijk medelijden met je en vraag onze Heere Christus met ernst dat Hij je zal sterken en verblijden. Ik zou graag weten – en ik vraag er ook met nadruk naar – wat er op je hart ligt, of wat je zwakheid uitmaakt. Een paar mensen hebben me verteld dat het niets anders is dan verdriet en zwakheid des geestes over een huwelijk, waarbij een dominee de stiefmoeder van zijn overleden vrouw een huwelijksaanzoek heeft gedaan en nu met haar is getrouwd. Als dat zo is, dan vraag ik je heel nadrukkelijk omwille van onze Heere Christus, niet op jezelf en op de gedachten en de gevoelens van je hart af te gaan, maar naar mij, je broeder, die in Christus' Naam met je spreekt, te luisteren. Als je dat niet doet, zal het verdriet de overhand op je krijgen en je doden, naar het woord van Paulus in 2 Korinthe 7:10: 'De droefheid der wereld werkt de dood', zoals ik dat bij mijzelf vaak, en in 1540 ook bij magister Philipus** in Weimar heb ondervonden, die in een zaak van de landgraaf door zwaarmoedigheid en droefenis helemaal in de put zat; maar Christus heeft hem door mijn mond weer opgericht.

Stel nu eens dat je hierin hebt gezondigd, en het voor een deel jouw schuld is omdat je misschien met dit huwelijk hebt ingestemd. Ja, en dan zeg ik verder: al heb je in dit en in andere gevallen meer en grotere zon-

* 1484-1545, vriend van Luther.

** Melanchton, 1497-1560.

den begaan dan Manasse, de koning van Juda, wiens aanstootgevende gedrag en goddeloosheid in heel de tijd van zijn nakomelingen niet hersteld konden worden tot op de verwoesting van Jeruzalem, terwijl de aanstoot die jij gegeven hebt daarentegen heel licht is, dan is er wel iets aan te doen. Ook al is het, zeg ik, dat je er schuld aan hebt, moet je je dan ten dode toe daarom bekommeren en je door die 'moord' nog gruwelijker bezondigen voor God?

Het is al meer dan genoeg dat je het hierin hebt misgehad. Laat dan de zonde niet iets zijn dat je bijblijft, maar dat voorbijgaat. Laat je treurigheid varen, die een nog veel grotere zonde is. Luister naar de zalige troost die de Heere je voorhoudt door de profeet, die in Ezechiël 33, vers 11, zegt: 'Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve.' Denk je soms dat de hand des Heeren alleen bij jou verkort is? (Jes. 59:1). Of heeft Hij misschien alleen bij jou opgehouden genadig en barmhartig te zijn? (Ps. 77:10). Ben jij de eerste die het door zijn zonde zó erg heeft gemaakt, dat we voortaan geen Hogepriester meer hebben Die met onze zwakheid medelijden zou kunnen hebben? (Hebr. 4:15). Of vind je het vreemd of nieuw dat een mens die in het vlees leeft en door talloze vurige pijlen van vele duivels omringd is (Ef. 6:16), soms gewond raakt en geveld wordt?

Het komt me voor, mijn beste Spalatin, dat je in de strijd tegen de zonde, het kwade geweten, de wet en de schrik van de dood nog niet zo ervaren bent. Of: de satan heeft alle troost die je ooit in de Schrift hebt gelezen, aan je blik en aan je geheugen ontrukkt. Door die troost wist je jezelf, toen je niet werd aangevochten, op het allerbest te herinneren wat het ambt en de weldaden van Christus waren. Ja, de duivel heeft je ook alle mooie christelijke preken over Gods genade en barmhartigheid, ons in Christus betoond, en waarmee je anderen blij van geest en zeer blijmoedig hebt onderwezen, vermaand en getroost, uit het hart gerukt.

Vast en zeker ben je tot nu toe slechts een zwakke zondaar geweest, die zich maar van heel kleine, geringe fouten en zwakheden bewust was. Daarom is mijn getrouwe verzoek en vermaning dat je je zult voegen bij ons, die echte, grote en onverbeterlijke zondaars zijn, opdat je Christus voor ons niet klein of gering zult maken, als iemand die een mens alleen van verzonnen, geringe en onnozele zonden kan afhelpen. Nee, nee, dat

zou niet goed voor ons zijn. Integendeel: Hij is de Heiland, Hij verlost van echte, grote, zware en vervloekte misdaden en overtredingen, ja, van de allergrootste, ergste, en – samengevat – van alle zonden bij elkaar. Op deze manier heeft eens Dr. Staupitz mij getroost, toen ik een keer ziek in dit ziekenhuis lag en in deze aanvechting was als jij nu. ‘Hé,’ zei hij, ‘jij wilt een geschilderde zondaar zijn, en daarom Christus alleen maar als een geschilderde Heiland hebben.’

Je moet je er heel goed aan gewennen om te geloven dat Christus een ware Heiland is, en dat jij daarentegen een ware zondaar bent. Want God schertst niet, Hij is niet met verzonnen dingen bezig. Integendeel: het is Hem echt helemaal ernst geweest toen Hij Zijn enige Zoon in de wereld zond en Hem voor ons allen overgaf (Rom. 8:32; Joh. 3:16). Deze en dergelijke gedachten, geput uit de troostwoorden van de Schrift, heeft die ellendige satan uit je gedachten weggenomen, opdat je je die nu in je grote angst en zwaarmoedigheid niet zult kunnen herinneren. Leen daarom toch, om Godswil, je oor en hoor, broeder, dat ik, je broeder, vrolijk zing; ik, die buiten jouw treurigheid en zwaarmoedigheid sta en sterk ben, en wel sterk dáárom, opdat jij, die zwak bent en door de duivel wordt opgejaagd en verschrikt, op mij zult steunen en je aan mij zult oprichten – totdat ook jij, weer opgericht, de duivel zult kunnen weerstaan en met een gerust hart kunt zingen: ‘Gij hadt mij zeer hard gestoten, tot vallens toe, maar de HEERE heeft mij geholpen’ (Ps. 118:13). Denk nu maar dat ik Petrus ben, die je de hand reikt en tegen je zegt: ‘In de Naam van Jezus Christus, sta op en wandel’ (Hand. 3:6).

Ach, mijn beste Spalatin, luister toch, en geloof de woorden die Christus door mij tot je spreekt. Want ik vergis me niet; dat weet ik. Nog veel minder spreek ik iets duivels. Integendeel: Christus spreekt door mij omdat ik je Zijn woord voorhoud. Hij gebiedt je dat je je broeder in het gemeenschappelijk geloof zult gehoorzamen en geloven. Hijzelf ontslaat je van deze en van alle zonden. Zo krijgen wij dan deel aan jouw zonden en helpen we je om die te dragen.

Zie daarom toe dat je met ons deel zult hebben aan onze troost, die waarachtig, zeker en bestendig is. De Heere Zelf heeft het óns geboden dat wij die troost aan jou zullen mededelen, en ook jóú geboden dat je die van ons zult aannemen. Want zoals het óns aan het hart gaat dat je door zo’n jammerlijke en zware droefheid wordt gepijnigd, heeft *Hij* er

dus een nog veel groter mishagen in, want Hij is genadig, barmhartig, geduldig en groot van goedertierenheid, berouw hebbende over het kwade (Joël 2:13).

Wijs dan toch niet diegene af die je troost en je Gods wil verkondigt; die je droefenis en zwaarmoedigheid als de plaag van de satan haat en veroordeelt. Sta het de duivel vooral niet toe dat Hij Christus anders zal afschilderen en afbeelden dan Hij in waarheid is, maar geloof de Schrift, die van Hem getuigt dat Hij daartoe geopenbaard is, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou (1 Joh. 3:8). Je zwaarmoedigheid is een werk van de duivel, en Christus wil dat werk tenietdoen – als jij het maar wilt toelaten. Je bent nu wel bang genoeg geweest en je bent verdrietig genoeg geweest. Je hebt genoeg, ja, meer dan genoeg geboet. Sla daarom de troost niet af, en laat je helpen.

Zie toch, mijn beste Spalatin, dat ik trouwhartig met je handel en spreek. Ik zal het voor mij aanvaarden als de hoogste gunst die ik van je kan ontvangen, als je deze troost van mij, dat wil zeggen: de vrijspraak, de vergeving en de opwekking door de Heere Christus Zelf, wilt aannemen. Als je dat doet, zul je, als het beter met je gaat, zelf moeten zeggen en bekennen dat je met die gehoorzaamheid de Heere het beste en aangenaamste offer hebt gebracht. In Psalm 147:11 staat: 'De HEERE heeft een welgevallen aan hen die Hem vrezen, die op Zijn goedertierenheid hopen.' Ook Psalm 34:19: 'De HEERE is nabij de gebrokenen van hart en Hij behoudt de verslagenen van geest.' En Psalm 51:19: 'De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten.'

Laat dan in elk geval die ellendige duivel met zijn treurigheid zich maar uit de voeten maken. Hij heeft ons om jou veel verdriet gedaan. Hij wilde ook graag onze blijdschap, die wij in de Heere hebben, tenietdoen. Ja, als hij kon, zou hij ons allen ineens verslinden. Maar Christus, onze Heere, straffe hem, en Hij zal hem straffen. Hij sterke en trooste en beware je door Zijn Geest. Amen. Troost ook je vrouw met deze en betere woorden. Het ontbreekt me helaas aan tijd om een tweede brief te schrijven.

Zeitz, 21 augustus anno 1544. Je Martin Luther